

Nr 135.

Av herr **Lindhagen**, *angående tagstiftning om förbättring av ofullständiga jordbruk.*

En jordfråga, som undanskjutes och hotas av glömskan, är den följande.

Såsom av norrlandskommitténs utredning framgår, hade, innan den norrländska ägostyckningslagen tillkommit, i ganska stor utsträckning gamla bondejordbruk blivit av bolag utbrutna på ett för jordbruket ofördelaktigt sätt. Likaledes visar värmlandsundersökningens och jordkommissionens enquêter, att i övriga delar av riket en sådan företeelse gjort sig gällande och fortfarande äger rum. Av bolag plägar ock utstyckas jordbruk på lager utan någon omedelbar försäljning. Det är uppenbart en stor skada för det allmänna och framtida släkten, att möjligheterna till självständiga jordbruk och särskilt de gamla bondgårdarnas återupprättande på detta sätt opåtalat omintetgöres. Detta giver fullt fog att genom lagstiftningens mellankomst förbättra dessa felaktigt utbrutna jordbruk med felande tillbehör från huvudfastigheten.

Norrlandskommittén var länge sysselsatt med formulering av lagbestämelse i sådant syfte. Emellertid beslöt kommitténs majoritet på sistone att ej framföra denna fråga, som dock kommittén i sina motiv uttryckligen förklarade böra i framtiden återupptagas. Reserveranter vidhöllo emellertid förslaget och inryckte det i sitt förslag till expropriationslag. Uti jordkommissionens betänkande om bildande av nya jordbruk (del IV) återfinnes en skildring av dessa förhållanden under kapitlet om den sociala expropriationens utveckling i vårt land. Tiden för upptagandet av detta norrlandskommitténs uppdrag syntes jordkommissionen nu vara inne, och möjligheten till en dylik rekonstruktion av jordbruk borde utsträckas till hela landet.

Det finns emellertid här och var i vårt land talrika mindre jordbruk, som icke uppkommit på förenämnda sätt, men i alla fall äro förkrympta och otjänliga för sitt ändamål. När i närheten finnas större egendomar, tillhöriga bolag, och även andra, från vilka, utan synnerligen olägenhet för huvudfastigheterna, tillfälle erbjudes att kunna komplettera de ofullständiga jordbruken, bör en sådan utväg hållas öppen av lagstiftningen även för sådana fall, att de båda fastigheterna icke uppkommit genom den enas utbrytning ur den andras, utan tillhöra olika kamerala enheter.

Med nu gällande lag kan i detta senare fall någon juridisk sammanslagning icke äga rum. Detta hindrar dock icke, att ett bärkraftigt jordbruk kan bildas genom att i samma ägares hand sammanföra två eller flera stycken från olika fastigheter. Emellertid bör i den nya skifteslagstiftningen särskild uppmärksamhet ägnas åt möjligheten att sammanföra dylika ägor till en odelbar fastighet.

År 1924 uttalade sig riksdagen för att bolag och större enskilda jordägare skulle efter sitt gottfinnande få utstycka arrendegårdar, när de själva funno anledning därtill. Med stor tvekan utsträcktes visserligen norrländska ägostyckningslagen även till Svea land. Någon omtanke från statens sida för dylik utbrytning även i södra Sverige medgavs icke. Man kan således befara att i hela södra Sverige och för övrigt, trots den norrländska ägostyckningslagen, i många fall även i norra och mellersta delarna av riket utbrytning kommer att ske av ofullständiga jordbruk. I riksdagens beslut ligger en uppfordran t. o. m. att påskynda en sådan sakernas ordning trots att för egnahemsrörelsen däremot framhålles numera såsom en livsbetingelse, att jordbruken måste vara tillräckligt stora.

För alla de småbruk, som tillförene skapats både av egnahemsrörelsen och enskilda jordägares försäljningar av arrendegårdar som ock jordbruk av sistnämnda slag, som fortfarande må tillkomma, blir det således en mödosam uppgift för framtiden att lappa ihop vad de enskilda intressena och bristande framsyn i jordpolitiken under gångna tider förbrutit. Liksom norrlandskommittén och jordundersökningen har även jordkommissionen förordat en lagstiftning för förbättring för ofullbordade jordbruk. I det vid motionen (nr 166) vid 1925 års riksdag om friköpning av arrendebbruk fogade utkast till lag förekommer även en avdelning (58—62 §§), som handlar om förbättring av ofullständiga jordbruk.

Frågan förelades även 1925 års riksdag genom en särskild motion (nr 168), men detta initiativ föranledde ej någon riksdagens åtgärd. För närvarande befinna sig jordfrågorna i ett nedbrutet läge. De flesta utlovade åtgärder hota att komma för sent och att i mångt och mycket presentera sig företrädesvis som palliativ. Den jordberedning, som inleddes av norrlandskommittén fortsattes av värmlandsundersökningen och avslutades av jordkommissionen, har i särdeles viktiga delar icke föranlett ett ställningstagande till dessa beredningars resultat från regeringarnes sida. I stället ha nu nya jordberedningar tillsatts med uppdrag, skulle jag för min del nästan vilja säga, att söka försämra förslagen, så långt det behöves för att få en lösning med högern, som alltid och i all synnerhet på senare tiden varit den sociala jordfrågans naturliga vedersakare. Uppdraget åt en person att undersöka, i vad mån jord för bildande av nya jordbruk och utbrytning och frilösning av arrendejordbruk kan ske genom frivilliga erbjudanden från bolags och andra större jordägares sida kan, så vitt jag förstår, endast bliva ett spegelfäkeri,

men på samma gång ett farligt spel, såsom ock utförligt utvecklades i mina jordmotioner vid 1925 års riksdag.

Under detta förhållande av frågorna med famlande efter kompromisser med vilka samtliga partiledningar kunna antagas vara villiga att slå sig till ro, grusas i det levande livet förhoppningarna för dem det gäller och i stor utsträckning de realiteter, som skulle räddas åt desamma.

Det ligger i sakens natur, att man skall begagna sig av de långa dröjsmålen för att förekomma en kommande lagstiftning, även i det som den må innehålla. Detta förspörjes från olika håll. I dag senast har jag av utsänd person från Värmland förspört, att Uddeholms bolag söker sälja sina inägojor dar genom jordavsöndring utan erforderligt tillägg i skog m. m. Den arrendator, som ej är beredd att ögonblickligen inlåta sig på ett sådant köp på alla fordrade villkor, äventyrar, att jordbiten säljes till någon annan, ofta till en besutten jordägare i trakten, som lägger jorden till sin övriga jordegendom. Arrendatorn själv kastas då ut på bar backe, han får realisera för slumppris sina små inventarier, han får lämna ifrån sig utan gottgörelse ett ofta livslångt arbete och han får på detta sätt öka de arbetslösas antal i många fall.

Det tjänar förmodligen föga till att framföra dylika bekymmer till statsmakterna, där vi äro helt upptagna med våra egna omsorger om allehanda ting. För anständighetens skull och under intrycket av de hopade erfarenheterna om olämpligt utbrutna jordbruk hemställes dock ånyo,

att riksdagen ville anhålla hos Kungl. Maj:t att, på sätt norrlandskommittén och jordkommissionen ansett nödigt, måtte övervägas och för riksdagen framläggas förslag till lagstiftning om förbättring av ofullständiga jordbruk.

Stockholm den 22 januari 1926.

Carl Lindhagen.